

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Балобанова Дар'я Олександрівна Вимоги якості кримінального закону	64
Полянський Євген Юрійович Щодо подальшого розвитку інституту кримінального покарання в українському праві	70
Шостак Олена Миколаївна Євроцентричність українського кримінального законодавства: принцип субсидіарності та право на життя	76
Тавлуй Олена Вікторівна Контрабанда в Одесі: проблеми та шляхи подолання	82
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна Окремі питання незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги	86
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна Етика та закон: межі кримінальної відповідальності у медицині	91
Степаненко Оксана Василівна Кібернасильство як форма домашнього насильства	95
Ободовський Олександр Васильович Про об'єкт військових кримінальних правопорушень за проектом нового Кримінального кодексу України: постановка питання	102
Берш Анастасія Яковлівна Кримінальна відповідальність у контексті психічних станів, виниклих під час бойових завдань	109
Пономаренко Денис Васильович Вчинення діяння в умовах воєнного стану як кваліфікуюча ознака кримінального правопорушення	114
Камінський Петро Валерійович Перспективи удосконалення кримінально-правового впливу на явище примушування до шлюбу	121
Малишева Марина Валеріївна Кримінально-правова охорона біологічних прав людини	125
Мальцев Максим Вікторович Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки на виробництві: правовий аналіз	130
Павлова Олександра Сергіївна Кримінальна відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів в Одесі	134

Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
адвокат

Наукова біографія

У 2014 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Тема дисертації «Інститут причетності в кримінальному праві України». Рішенням Атестаційної колегії від 22 грудня 2014 року присуджено науковий ступінь кандидата юридичних наук зі спеціальності кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Є автором понад 40 наукових публікацій.

Наукові інтереси пов'язані з розвитком інституту причетності у вітчизняному кримінальному праві, кримінально-правовою охороною господарської діяльності та дослідженням особливостей розвитку кримінального права в цілому та окремих його інститутів під в особливий період та під впливом процесу євроінтеграції.

**ОКРЕМІ ПИТАННЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ
З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ,
БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ**

Збройна агресія російської федерації викликала динамічні трансформаційні процеси в українському суспільстві, в тому числі і в сфері економіко-правових відносин. Одним із таких явищ, яке набуло свого значного поширення під час дії воєнного стану в Україні став значний безперервний потік гуманітарної допомоги, благодійних пожертв та активність великої кількості благодійних організацій.

З метою пришвидшення та спрощення процес гуманітарних вантажів із закордону до законодавства, в першу чергу, до податкового, було внесено ряд змін, які був звільнили гуманітарні вантажі

від податків та мит, та, водночас, спростили процедуру визнання соціально значущих товарів гуманітарною допомогою.

Така ситуація викликала реакцію правопорушників, а саме: все частіше почали виявлятися випадки використання товарів гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку. Така ситуація вимагала якнайшвидшої відповідної та належної реакції з боку держави. Така реакція послідувала у вигляді прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги», яким чинний КК України було доповнено зазначеної кримінальною заборонаю (ст. 201-2 КК України).

Згідно офіційних статистичних даних за 2022 рік було зареєстровано 381 випадок вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, а за період з січня по жовтень 2023 року включно – 206, що свідчить про досить значну поширеність даного кримінального правопорушення.

Кримінальне правопорушення у вигляді незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК України) посягає на суспільні відносини у сфері використання товарів гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, що, відповідно, представляє собою безпосередній об'єкт зазначеного кримінального правопорушення. Водночас, варто відмітити, що у разі вчинення такого діяння шкода (або загроза такої) може бути завдана й іншим суспільним відносинам, наприклад, у сфері оподаткування або охорони власності, що виступатиме додатковим об'єктом згаданого кримінального правопорушення.

Варто також зауважити, що дане кримінальне правопорушення характеризується обов'язковою ознакою його складу – предметом. Предмет – це факультативна ознака об'єкта кримінального правопорушення, що знаходить свій прояв у матеріальних цінностях (які людина може сприймати органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними засобами), з приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на які (або без такого впливу) вчиняється кримінально каране діяння.

Предмет кримінального правопорушення характеризується певними властивостями, в сукупності вони складають «систему ознак, що зведені у три групи:

- фізичні ознаки (відображають його природні властивості: матеріальність, кількість, якість, форму, стан, структуру);

– соціальні ознаки (відображають його значення для людини, суспільства: вартість, безпечність або небезпечність для людини, функціональне призначення (культурне, історичне, економічне, політичне тощо), позитивне чи негативне значення для людини, приналежність окремій особі (в аспекті відповідної форми власності));

– юридичні ознаки (наявність кримінально караного діяння, вчиненого з приводу відповідних матеріальних цінностей та шляхом безпосереднього впливу на них (або без такого впливу), наявність мети впливу на бажаний для винуватого предмет, форма законодавчого визначення, факультативність, «підпорядкованість» предмета об'єкту кримінального правопорушення») [1, с. 103].

Відповідно, предметом кримінального правопорушення можуть бути матеріальні цінності, речі матеріального світу, на які направлене кримінальне правопорушення, виступає при цьому складовою об'єкта посягання та є взаємопов'язаним з об'єктивною стороною, а якщо предмет визначено в законі – тобто безпосередньо названий у кримінально-правовій нормі або логічно випливає з її змісту, – предмет стає обов'язковою ознакою конкретного складу кримінального правопорушення, як у випадку складу діяння, передбаченого ст. 201-2 КК України.

Відповідно предметом можуть бути товари гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, в контексті визначення даних понять, що містяться у Законі України «Про гуманітарну допомогу» та Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Згідно Закону України «Про гуманітарну допомогу», гуманітарна допомога – «цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту» [2]. Благодійна допомога визначається, в контексті Закону України

«Про благодійну діяльність та благодійні організації» благодійною діяльністю, яка полягає в «добровільній особистій або майновій допомозі для досягнення визначених вказаним актом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара» [3].

Аналізоване кримінальне правопорушення характеризується діями, які становлять продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі.

Для вказаних трьох форм об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, характерною є мета – отримання прибутку, яка може бути доведена, якщо особою фактично отримано прибуток або якщо вона вчинила дії, в результаті яких мала отримати прибуток.

Наприклад, вироком Довгинцівського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 211/3510/23 від 03 липня 2023 року [4] уло визнано винними Особу 1 та Особу 4 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України. Так, Особа 1 звернулася до Особи 4 із пропозицією здійснення продажу товарів гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку, а саме легкових автомобілів, ввезених на територію України для потреб ЗСУ. Особа 4 у свою чергу, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи їх суспільно-небезпечні наслідки та бажаючи їх настання, надала свою згоду на здійснення перевезення легкових автомобілів через кордон України в якості гуманітарної допомоги та їх подальший продаж на території України з метою отримання прибутку. Таким чином, Особою 1 та Особою 4 було ввезено та продано 6 автомобілів загальною вартістю 545 258, 90 грн.

Варто також взяти до уваги, що законодавець урегулює кількісне вираження шкоди в контексті зазначеного посягання. Значиться (згідно примітки), що значний розмір – якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; великий розмір – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; особливо великий розмір – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги

у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Варто відмітити, що в силу динамічності процесу новелізації кримінального законодавства під час дії воєнного стану в Україні, нові кримінальні заборони ще не набули якоїсь сталої практики застосування з напрацюванням однозначного підходу та уніфікованого трактування, в тому числі, і в частині застосування норми ст. 201-2 КК України. Бланкетність норми вимагає уважного ставлення встановлення всіх обставин події та вірного використання нормативно-правової бази з метою винесення законного та справедливого рішення у видку притягнення винної особи до відповідальності.

Список використаних джерел

1. Музика А. А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання : монографія / А. А. Музика, Є. В. Лащук. Київ : Видавець А. В. Паливода, 2011. 192 с.
2. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22 жовтня 1999 року № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 19.11.2023).
3. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України 5 липня 2012 року № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#top> (дата звернення: 19.11.2023).
4. Вирок Довгинцівського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області у справі № 211/3510/23 від 03 липня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111930820> (дата звернення: 19.11.2023).

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінальні правопорушення, гуманітарна допомога, воєнний стан, кримінальне право в умовах особливого періоду.

Key words: criminal liability, criminal offenses, humanitarian aid, martial law, criminal law in the conditions of a special period.